

బి పార్ట్

ధనంజయరావ్ ఈ మధ్య అన్నం మానేసి గడ్డితింటున్నాడు; గడ్డి తినటం అతనికి అలవాటే. అందుకే అధ్యమైన గడ్డి తిని కేవలం ఇరవయ్యేళ్ళలో అరవైకోట్లు సంపాదించాడు. పంచాయతీ సర్పంచ్ స్థాయి నుంచి పార్లమెంటు సభ్యుడి వరకూ ఎదగడానికి అతనేన్నివిధాల గడ్డి కరిచాడో, ఎవరికి ఎప్పుడే విధమైన గడ్డి మేపాడో అందరికీ తెలుసు; అయితే, ఆగడ్డి వేరు..

ఇప్పుడు ధనంజయరావ్ పాపం నిజంగానే గడ్డి తింటున్నాడు! మొలకెత్తక రెండు మూడు అంగుళాల ఎత్తు పెరిగిన గోధుమ మెలకలు, మొలకెత్తీ ఎత్తని శెనగలు, పెసలు, తరిగిన ఆకులు, తురిమిన కాయలు, ఉప్పుకారం లేకుండా ఉడకబెట్టిన కూరలు-ఇవీ ఇప్పుడతని ఆహారం! కోళ్ళు, గొర్రెలూ, మేకలూ తినే ధనంజయరావ్ ఇప్పుడు కోళ్ళు తినే గింజలూ, మేకలు తినే ఆకులూ తింటున్నాడు! ఎనుబోతులూ ఉండి ఆబోతులూ తిండి తినే తనకి, ఇప్పుడీ విధంగా 'గడ్డి' తినాల్సిన గతి పట్టినందుకు అతనికి చాలా బాధగా ఉంది. 'అసలీ బతుకు ఒక బతుకేనా' అన్నంత దిగులుగా ఉంది. "నువ్వు బతకాలంటే, ఆరోగ్యంగా బతకాలంటే ఈ 'గడ్డి' తినక తప్పదు" అని తెగేసి చెప్పారు వైద్యులు. అయిదు నక్షత్రాల హోటళ్ళ వంటి అతి ఖరీదయిన ఆసుపత్రుల్లో అయిదారు మాసాలుండి, ఆ వెనుక ఆయుర్వేదమూ, అంతకుముందే హోమియో మందులూ వాడి, ఏదీ పనిచెయ్యక ప్రస్తుతం ప్రకృతి వైద్యాన్ని ఆశ్రయించాడు ధనుజంజయరావ్. అందుకే, 'బతికి బయటపడటానికీ, గండం గడవటానికీ'గడ్డి' తింటే మాత్రం 'ఏం పోయిందిలే'-అని సర్దుకున్నాడు.

చీంబోతులూ ఉండే ధనుజంజయరావ్ చిక్కీ సగమయ్యాడు. అయితేనేం, అతని జబ్బు కుదిరింది. ఆస్పత్రినుంచి ఇంటికి వచ్చి రాగానే అతని ఒక్కగానొక్క కూతురి పెళ్ళి కుదిరింది.

అతని అంతస్తుకీ, హోదాకీ తగ్గ సంబంధమే వచ్చింది. స్టేట్ లో ఆరేళ్ళు, సెంటర్ లో మూడేళ్ళు మంత్రిగా పనిచేసి, ముచ్చటగా ముప్పయ్యే కోట్లు మాత్రం సంపాదించిన మురహారిరావు మూడో కొడుకు లక్ష్మీ వరప్రసాద్ ని చూసి ధనుంజయరావు కూతురు ధనలక్ష్మి ముచ్చట పడింది. రాయబారాలు నడిచాయి. బేరాలు సాగాయి. అవతలి వాళ్ళు అయిదు కోట్లు కట్టుమడిగితే, 'పదికోట్లకి పైసా తగ్గనివ్వను' అని తనదే పైచెయ్యి అనిపించుకున్నాడు ధనుంజయరావు! తాను కోరితే కొండమీద కోతినయినా తెచ్చి ఇవ్వగల సామర్థ్యం తన తండ్రికుందని తెలిసినప్పటికీ, తన కోరిక తెలిసే తెలియగానే, కోరుకున్న మొగుణ్ణి కూడా తెచ్చి ఇస్తున్నందుకు ధనలక్ష్మి ఎంతగానో సంతోషించింది. 'ఐయామ్ వెరీ వెరీ హ్యాపీ డాడీ... యూ ఆర్ వెరీ వెరీ గ్రేట్ డాడీ...' అంటూ తండ్రిముందు తన ఆనందాన్ని మరీ మరీ ప్రకటించింది; తన రోగం కుదిరిన ఆనందాన్ని, తన కూతురి పెళ్ళి కుదిరిన ఆనందాన్ని అందరి ముందూ ప్రకటించదలుచుకున్న ధనుంజయరావు ఆ రోజు-అర ఎకరం వైశాల్యం గల తన బంగళా ఆవరణలో బ్రహ్మాండమైన పార్టీ ఏర్పాటు చేశాడు.

* * *

ముసలయ్య అన్నం తిని మూడు రోజులైంది. అతని మధ్య అన్నం మానేసి రోజుకో రొట్టెముక్క తింటున్నాడు. అప్పుడప్పుడూ ఓ గుక్కెడు గంజి తాగుతున్నాడు. ఏదీ లేనప్పుడు ఎంచక్కా కడుపు నిండా నీళ్ళు తాగి కడుపులో కాళ్ళెట్టుకు పడుకుంటున్నాడు.

అతని పేరు ముసలయ్యేగాని, వయసు యాభై ఏళ్ళలోపే ఉంటుంది. ఒకప్పుడు తన ఊళ్ళో మూడేకరాల రైతుగా బతికిన ముసలయ్య వరసగా మూడేళ్ళు వానలు లేక అప్పుల పాలవటానికీ, అప్పులు తీర్చే మార్గం లేక అయినకాడికీ ఆ కాస్త భూమి తెగనమ్మి రైతు కూలీగా 'ఎదగ'టానికీ, ఆ తర్వాత ఆ కూలీ కూడా దొరక్క పెళ్ళాం బిడ్డల్ని వెంటబెట్టుకుని కడుపు చేత్తో పట్టుకుని పట్టుపుదారి పట్టడానికీ పట్టుమని పదేళ్ళు కూడా పట్టలేదు.

నగరానికొచ్చిన కొత్తలో కొన్నాళ్ళు ముసలయ్య రిక్తా తొక్కాడు. క్రమంగా ఆ నగరం మహా నగరంగా పెరగటంతో పాటు న్యూటర్లూ, మోటార్ సైకిళ్ళూ, ఆటో రిక్తాలూ కూడా పెరిగి ఆదికాలం నాటి సైకిల్ రిక్తాలు ఎక్కే వాళ్ళ సంఖ్య తరగటంతో, రిక్తా తొక్కటం మాని, మార్కెట్లో బరువులేత్తటం ప్రారంభించాడు.

ముసలయ్య జీవితంలో కూడా 'పెరుగుదల' చాలా ఉంది. అతని పిల్లలు పెరిగారు. వాళ్ళ ఆకలి పెరిగింది, అవసరాలు పెరిగాయి. అతను మోసే 'బరువు' పెరిగింది. ఎవరికో రోజు బరువెక్కువై, నడి బజార్లో అతని నడుం విరిగింది. తోటి కూలీలు మోసుకెళ్ళి ఆస్పత్రిలో చేర్చారు.

ఆ నగరంలో అనేకానేక ఆస్పత్రులున్నాయి. వాటిలో కొన్ని ప్రత్యేక ఆస్పత్రులున్నాయి. 'పైవ్ స్టార్' ఆస్పత్రులున్నాయి. ముసలయ్యకి 'ప్రత్యేకత' ఏమీ లేదు గనక, వైద్యం కొనుక్కోడానికి అవసరమైన డబ్బు అతని వద్ద అసలే లేదు గనక 'ప్రభుత్వ బొమికల వైద్యశాల'లో చేరాడు. అక్కడ వైద్యం ఉచితం. కానీ, వైద్యులుండరు. మందులు ఉచితం. మందులుండవు. అంచేత నడుం విరిగిన ముసలయ్య లేచి నడవడానికి మూణ్ణెల్లు పట్టింది 'ప్రభుత్వ బొమికల వైద్యశాల' నుంచి బయటపడేసరికి అతని ఒంట్లో బొమికలు మాత్రమే మిగిలాయి. అతని భార్య మెడలో వుసైలు కూడా మిగలేదు. అతని ఇంట్లో చింకి చావలూ, సత్తు కుండలూ, అతని పిల్లల శరీరాల మీద చిరిగి చీరికలైన బట్టలూ తప్ప ఇంకేమీ మిగలేదు. అయితే, వాళ్ళందరి కడుపుల్లోనూ ఆకలి మాత్రం మిగిలింది.

ఒకప్పుడు వంచిన నడుం ఎత్తకుండా పనిచేసిన ముసలయ్య ఇప్పుడు చతికిలబడి పోవటం తప్ప చటుక్కున వంగలేదు. వంచిన నడుం వెంటనే ఎత్తలేదు. కూలిన చెట్టులాంటి ఆ కిప్పుడు కూలిపనులు కూడా దొరకటంలేదు. కాస్త తేలిగ్గా ఉండే పని ఏదయినా దొరికినప్పుడు చేస్తున్నాడు. దొరకనప్పుడు పస్తులుంటున్నాడు.

ధనుంజయరావు ఇంట్లో ఆ రాత్రి జరుగుతున్న పార్టీలో ముసలయ్యకి పనిదొరికింది. సూర్యలూ, బల్లలూ తుడవటానికీ, ప్లేట్లూ, గ్లాసులూ కడగటానికీ పట్టుకొచ్చిన పదిమంది కాలివాళ్ళలో ముసలయ్య కూడా ఉన్నాడు.

పార్టీ ఫెళ్ళుమని జరగుతోంది. పెళ్ళి కంటే ఘనంగా జరుగుతోంది. పంచాయతీ సర్పంచ్ స్థాయి నుంచి పార్లమెంటు సభ్యుడిగా ఎదిగినట్టుగానే, 'సి' క్లాసు నుంచి 'ఎ' క్లాసు కాంట్రాక్టర్ గా ఎదిగిన ధనుంజయరావు చేతిలో ఇప్పుడు మూడు రాష్ట్రాలకి చెందిన నాలుగు వందల కోట్ల రూపాయల 'వర్క్స్' ఉన్నాయి. పెద్ద పెద్ద కాలువల మీదా, చిన్న చిన్న నదుల మీదా వంతెనలు నిర్మించటంలో అతనికి పెద్ద పేరుంది. ఆరేళ్ళపాటు అతను కట్టిన ఒక బ్రిడ్జి ఆ తర్వాత ఆరైలక్ కే కూలిందనీ, కొన్ని సందర్భాల్లో కాలువల మీద కాకుండా, కేవలం కాగితాల మీద వంతెనలు కట్టి కోట్లు సంపాదించాడని కూడా కొందరు అంటూ ఉంటారు.

ధనుంజయరావుకి అంతటి పేరు ప్రఖ్యాతులండబట్టే అతని పార్టీకి అంతమంది వచ్చారు. కాంట్రాక్టర్లొచ్చారు. ఇంజనీర్లొచ్చారు. డాక్టర్లొచ్చారు. సినిమా యాక్టర్లొచ్చారు. ఎమ్మెల్యేలొచ్చారు. ఎంపీలొచ్చారు. ప్రభుత్వాధికారులొచ్చారు. ప్రతిపక్ష నాయకులూ వచ్చారు. కొందరు ఒంటరిగా, కొందరుజంటగా, కొందరు ధర్మపత్నీ సమేతంగా, మరి కొందరు అధర్మపత్నీ సహితంగా వచ్చారు.

ఆ రాత్రి అక్కడికొచ్చిన అడవాళ్ళ ఒంటిమీదున్న ఆభరణాలతో ఏ నగరంలోనైనా సరే

రెండుమూడు నగల పావులు, వాళ్ళు కట్టిన పట్టుచీరలతో కవీసం ఒక చీరల దుకాణం పెట్టొచ్చు.

ఆ రాత్రి అనలు రాత్రిలా లేదు. పట్టవగల్లా ఉంది. సూర్యుడూ చంద్రుడూ ఒకేసారి వెలుగుతున్నట్టుగా ఉంది.

ఆ రాత్రి ధనుంజయరావ్ తన ఇంటి ఆవరణలో ప్రతి చెట్టుకీ చంద్రుణ్ణి వేలాదదీశాడు. కొమ్మల మీదా, రెమ్మల మీదా రంగు రంగుల నక్షత్రాలు మొలిపించాడు.

ఆ రాత్రి అక్కడ విదేశీ మద్యం ఏరులై పారింది. ఆ రాత్రి అక్కడ దేశవాళీ పద్యాలూ, విదేశీ బూతు జోకులూ విస్తీ, సోదాలు కలిసినట్టుగా కలగలిసిపోయాయి. ఆడా మగా విడివిడిగా, కలివిడిగా మాట్లాడే మాటలూ, పాడే పాటలూ, అడే ఆటలూ, నవ్వే నవ్వులూ, వారి కేరింతలూ వాడవాడంతా వినిపిస్తున్నాయి. ఆ రాత్రి అక్కడ వండిన, వడ్డించిన వింత వింత వంటకాల ఘాటు పరిమళాలు ఆ పరిసరాల్లో అరమైలు దూరం వ్యాపించాయి.

కొందరు తాగుతున్నారు. కొందరు వాగుతున్నారు. కొందరు వింటున్నారు. కొందరు తింటున్నారు. మరికొందరు ఆ పనులన్నీ ఏకకాలంలో చేసే ప్రయత్నం చేస్తున్నారు.

ఈ మధ్య వరుసనే రెండు హిట్లు కొట్టి, తన రేటు రెట్టింపు పెంచిన కుర్ర హీరో ఏకకాలంలో అరడజను మంది అమ్మాయిల్ని 'ఎంటర్టెయిన్' చేసే ప్రయత్నంలో ఉన్నాడు. తెర మీద అర్థభాగం ఒళ్ళు చూపించే వర్ణమాన నటి అతన్ని చూసి 'అర్థవంతంగా' సవ్యుతోంది.

పాత మంత్రిగారి కొత్త భార్య చూపుల్లో ఏదో మత్తూ గమ్మత్తూ ఉందని అప్పుడే గ్రహించిన ఒక బిజినెస్ మేగ్నెట్ ఆమెతో పరిచయం పెంచుకునే ప్రయత్నంలో ఉన్నాడు.

ఈ ధనలక్ష్మిని నేనెందుకు చేసుకోకపోతినా అని ధనుంజయరావ్ కూతుర్ని ఆ రోజునే చూసిన మరో ధనవంతుడి కుమారరత్నం ఆలోచనలో పడ్డాడు.

రోజుకి అయిదారు ఆపరేషన్లు ఆవలీలగా చేసి, లక్షల కొద్దీ గడిస్తున్న 'వక్షస్థల శస్త్ర చికిత్సా నిపుణుడు' (థొరాసిక్ సర్జన్) వక్షపాతం చూపకుండా, తన పక్కనే కూర్చున్న ఎంపీగారి ఉంపుడుగత్తె వక్షాన్ని, ఎదురుగా కూర్చుని మాటి మాటికీ పైట ఎగరేస్తున్న ఎమ్మెల్యేగారి పడుచుకూతురి వక్షాన్ని కూడా పదే పదే పరీక్షిస్తున్నాడు; అదే పనిగా చూస్తున్నాడు.

ఆ రాత్రికి సమయం లేదు. ఎంత సమయం గడిచినా ఏమీ ఫర్వాలేదనీ, అసలా రాత్రి అంతమవటానికి అవకాశం లేదనీ ధనుంజయరావ్ తన అతిథులందరికీ హామీ ఇస్తున్నాడు. 'నైట్ ఈజ్ స్ట్రీట్ వెరీ యంగ్...' అని కూడా అందర్నీ ప్రోత్సహిస్తున్నాడు. ఎవరూ 'గుడ్ నైట్' ది పార్ట్

చెప్పడానికి వీలేదని హెచ్చరిస్తున్నాడు.

అతని హామీలూ, హెచ్చరికలూ, అభ్యర్థనలూ అక్కడెవరూ పట్టించుకునే స్థితిలో లేరు. కొందరు ఊగుతున్నారు. కొందరు తూగుతున్నారు. మరికొందరు జోగుతున్నారు. అయినా, సీసాలకి సీసాలు ఖాళీ అవుతూనే ఉన్నాయి ఖాళీ అయిన గ్లాసులు మరుక్షణంలో నిండుతూనే ఉన్నాయి

ధనంజయరావుకి దేశభక్తి ఎక్కువ. అంచేత 'మందు' విదేశీయమైనా, విందులో మటుకు అచ్చమైన దేశవాళీ వంటకాలు చేయించాడు. నాటు కోళ్ళు కోయించాడు. ఏటి పిట్టలూ, మంచినీటి చేపలు, ఉప్పునీటి రొయ్యలూ తెప్పించాడు. సీమపంది మాంసానికి అదనంగా అడివి పంది మాంసం కూడా పంపించాడు. కుందేలు మాంసం ముందే ఏర్పాటు చేశాడు. మేక మాంసంతో ప్రత్యేకమైన వంటకాలు చేయించినా, పీతలు మాత్రం పాత పద్ధతిలో వండించాడు. ఆ విధంగా అన్ని విధాలయిన భూచర, జలచర, వాయుచర జీవాలన్నిటి మాంసాలూ ఆ విందులో ఉన్నాయి, ఒక్క నరమాంసం తప్ప.

మాంసాహారం గిట్టనివాళ్ళూ, ముట్టని వాళ్ళూ పట్టుమని పదిమంది లేకపోయినప్పటికీ, వాళ్ళకోసం ఇరవై రకాల శాకాహార వంటకాలు చేయించాడు ధనంజయరావు.

ఆ రోజు అక్కడ పండిన వంటకాలు అయిదారుకుటుంబాలకి అధమ పక్షం ఆర్పెల్లు నరిపోతాయి. ఆ రోజు అక్కడి కొచ్చిన వాళ్ళు తాగిన 'పానీయాల' ఖర్చుతో సామాన్యమైన పది కుటుంబాలు సంవత్సరం పాటు బతకొచ్చు.

'బతికినన్నాళ్ళూ హాయిగా బతకాలి, తాగాలి, తినాలి, ఆనందించాలి; లేనిపక్షంలో ఈ బతుకు వ్యర్థం-అనే అర్థమొచ్చేట్టుగా హిందీ పాట పాడుతున్నాడు - మందు కాస్త ఎక్కువగా పుచ్చుకున్న ఒక మరాఠీ పెద్దమనిషి; ఆ పాట విని మరో అయిదారుగురికి ఆవేశమొచ్చి తలోపాటా అందుకున్నారు.

ఆటలేని పాటెందుకని కొందరు లేచి, దాన్స్ చెయ్యటం మొదలెట్టారు.

ఆటపాటల జోరు హోరూ ఆ తరువాత కాస్సేపటికి తగ్గినా, మాటలు మందగించినా, అడుగులు తడబడినా, ఎందరు తూలినా, ఎన్ని గ్లాసులు పగిలినా, ఎవరేమి తాగుతున్నారో, ఎవరేమి తింటున్నారో తెలీకపోయినా, ఆడ, మగ తేడాలు తెలీని పరమానంద స్థాయికి చేరుకుని, పరాకాష్ఠనందుకునే వరకూ, భళ్ళున తెల్లవారేవరకూ పార్టీ నడుస్తూనే ఉంది.

* * *

నడవలేక నడవలేక నడుస్తున్నాడు ముసలయ్య. అప్పటికే రెండు బారల పొద్దెక్కింది.

వేసవి కాలపు ఎండ చురచురమంటోంది. అతని కళ్ళు మండుతున్నాయి ;కాళ్ళు బరువెక్కి, అడుగు ముందుకు వెయ్యటం కష్టంగా ఉంది, కడుపులో తెములుతోంది.

మూడు రోజుల్నుంచి అన్నం మొహం చూడని ముసలయ్య అంతకు ముందు రోజు సాయంత్రం నాలుగు గంటలనుంచి అప్పటికి అరగంట క్రితం వరకూ ధనంజయరావ్ ఇంట్లో పని చేస్తూనే ఉన్నాడు; అరక్షణం తీరిక లేకుండా పాత్రలు తోముతూనే ఉన్నాడు. ప్లేట్లు, గ్లాసులూ కడుగుతూనే ఉన్నాడు; తుడుస్తూనే ఉన్నాడు; ఎంగిలి ప్లేట్లు ఎత్తుతూనే ఉన్నాడు.

కనీ వినీ ఎరుగని, కలలో కూడా చూడని ఎన్నో అద్భుతమైన వంటకాలు కళ్ళ ముందు కుప్పలు తెప్పలుగా కనిపిస్తూన్నా ఆ ఘుమఘుమలకి నోరూరుతున్నా నోరు తెరుచుకు చూట్టంతప్ప ఇంకేమీ చేయలేక పోయాడు ముసలయ్య. పార్టీ ముగిసి, అతిథులంతా వెళ్ళేవరకూ ముష్టి వెధవలెవరూ సుదృ ముట్టుకోడానికి వీలేదని ధనంజయరావ్ ముందుగానే హెచ్చరించాడు. అంచేత ఆ ' ముష్టి' వెధవల్లో ఒకడైనముసలయ్యకి కూడా ఆ రాత్రి రెండు మూడు సార్లు టీ నీళ్ళు తప్ప, తినడానికేమీ దొరకలేదు, తెల్లవారాక, అన్ని పనులూ అయ్యాక, అందరూ తిన్నాక అడుగు బొడుగున మిగిలిన పదార్థాలూ, ఎవరికీ నచ్చక వదిలేసిన వంటకాలూ ఒక విస్తట్లో వేసి అతని చేతికిచ్చారు.

ముసలయ్యకి అప్పటికే ఆకలి చచ్చిపోయింది. అప్పుడేమీ తిన బుద్ధి కాలేదు. ఇంటికి పట్టుకెళ్ళే పెళ్ళాం బిడ్డలు కూడా తింటారని ఆశతో అవన్నీ మూట కట్టుకుని, ధనంజయరావ్ గుమాస్తా దయతో యిచ్చిన ఇరవైరూపాయలూ భద్రంగా బొడ్లో దోపుకుని ఇంటికి బయల్దేరాడు.

* * *

వదుతూ లేస్తూ ముసలయ్య ఇంటికి చేరేసరికి దాదాపు పదిగంటలైంది. ధనంజయరావ్ ఇంటి నుంచి తెచ్చిన వంటకాలన్నీ చూసి ముసలయ్య పెళ్ళాం బిడ్డలు మురిసి పోయారు. అందరూ కలిసి ఆబగా, ఆత్రంగా తిన్నారు. అయితే. వాంతులూ విరేచనాలతో ఆ సాయంత్రానికి వాళ్ళంతా ఆస్పత్రి పాలు కావటం , ఆ మర్నాడు ముసలయ్య చావటం, ఆ మురికి వాడలో అప్పుడప్పుడే వ్యాపిస్తున్న ' అతిసార' వ్యాధి వల్లనే తప్ప, ధనంజయరావ్ పార్టీలో మిగిలిపోయిన ఆహారం పాచిపోవడం వల్ల మాత్రం కాదని ధర్మాసుపత్రి డాక్టర్లు వివరాలడిగిన విలేఖరులతో తెగేసిచెప్పారు. ●

(ఇండియా టుడే వార్షిక సాహిత్య సంచిక-1995)